

Kan man bli »berusad« efter sin död?

■ Den österrikiske, ofta omstridde, politikern Jörg Haider dog i en singelolycka någon timma efter midnatt den 11 oktober. Rapporter i medierna talade om en hastighet över 140 km/h på en 70-sträcka i dimma och att han hade en alkoholhalt i blodet på 1,8 promille (i Österrike är gränsen för rattonyckterhet 0,5 promille). Han stötte efter en omkörningsmanöver med sin VW Phaeton mot ett betongfundament, slog runt några gånger och ådrog sig svåra skador i huvud och bröst samt fick en arm praktiskt taget avsliten. Han dog på olycksplatsen.

Men – vad säger en alkoholhalt på 1,8 promille under dessa omständigheter, speciellt när ingen i hans omgivning timmarna före hans död hade sett honom konsumera mer än ett glas sekt (Österrikiskt champagneliknande vin)? Resultatet av eventuella kompletterande analyser har inte offentliggjorts.

Rättsmedicinaren Derrick Pönder skrev efter Lady Dianas dödsolycka i Paris 1997 under liknande omständigheter en intressant ledarartikel i BMJ [1]. Hennes chaufför Henri Paul dog på olycksplatsen med 1,75 promille alkohol i blodet. Att under sådana omständigheter efter dödens inträffande fastställa alkoholhalten i kroppen före döden stöter på flera betydande problem även om den tekniska mätningen av alkohol i prov från levande och döda inte skiljer sig åt, påpekade Pönder.

Ett huvudproblem är bakteriell omvandling av glukos och laktat till alkohol. Redan inom några få timmar invaderar bakterier portåders vensystem och inom sex timmar även andra centrala arter i kroppen. Kontaminerade, allvarliga sår och hög omgivningstemperatur är bidragskande orsaker. En annan me-

kanism är diffusion och aspiration av alkohol från magsäcken. Hur olika alkoholbildningen kan vara i olika blodkärl illustreras av de fyra blodproven från lokföraren på det tunnelbaneåtgång i London som 1975 kraschade in i en vägg på Moorgate Station. Blodproven visade en variation från 0,2 till 0,8 promille.

Pönder påpekade att det finns möjligheter att bekräfta eller förkasta resultaten från blodproven. Ögonbulben är ofta skyddad mot bakteriell kontamination, och urinen innehåller, förutom hos diabetiker, inget substrat för bakteriell syntes av alkohol.

Att Henri Paul var starkt berusad bekräftades av alkoholhalten i ögats glaskropp. En amerikansk sjöman blev dock »friad« med hjälp av ett urinprov. Ett kanontorn på det amerikanska slagskeppet USS Iowa exploderade 1989 med 47 döda till följd. Hos ett av offren uppmättades en blodalkoholhalt på 1,9 promille men ingen alkohol i urinen.

Fredrik C Kugelberg och Alan Wayne Jones har nyligen skrivit en omfattande oversikt med 323 referenser om hur man tolkar alkoholanalyser av preparat från döda [2]. De illustrerar svårigheterna med bland annat analyser som amerikanska Federal Aviation Administration gjort av dödsolyckor i den civila luftfarten. I en av dem, från åren 1989–1990, fann man att 79 av 975 dödsoffer hade mer än 0,4 promillle alkohol i blodet. Man kunde visa att för 21 av dem var det fråga om syntes av alkohol efter dödens inträende, att 22 hade druckit alkohol medan man för 36 inte kunde dra nä-

Den österrikiske politikern Jörg Haider körde nyligen ihjäl sig i hög fart – bilden visar resterna av hans bil. Att han befanns ha 1,8 promille alkohol i blodet betyder inte nödvändigtvis att han hade druckit alkohol före olyckan. Analyser av dödsolyckor visar att höga blodalkoholhalter kan uppstå efter dödens inträde. Blodprovet bör kompletteras med analys av prov från ögats glaskropp och från urinen för att säkerställa resultaten.

gon säker slutsats. I två av fallen fann man att en alkoholhalt av 1,5 promille i blodet hade uppstått efter dödens inträende. Man kom till en liknande slutsats i en undersökning av olycksfall under åren 1990–2003. Efter författnarnas genomgång av de 323 referenserna förblir Pönders slutsats riktig. Blodanalysen bör kompletteras med analys av prov från ögats glaskropp och från urinen.

Frågan i rubriken, »Kan man bli »berusad« efter sin död?«, kan således besvaras med ett entydigt ja. Men frågan om och i så fall i vilken grad Haider var berusad vid olyckstillsfället kan inte besvaras med de upplysningar som hittills har offentliggjorts. Men frågan om och i så fall i vilken grad Haider var berusad vid olyckstillsfället kan inte besvaras med de upplysningar som hittills har offentliggjorts.

Rykten i massmedierna påstår att Haider sedan han lämnat sina officiella uppgifter (och sekretesset) skulle ha tillbringat sina sista par timmar på en bar och konsumerat betydliga mängder alkohol innan han körde iväg och strax efteråt förolyckades. Om så är fallet

kunde – i varje fall teoretiskt – hans 1,8 promille ha uppstått som en kombination av 1) alkohol som upptagits i blodet medan han ännu levde, 2) diffusion efter dödens inträende från magsäcken till blodet av ännu inte resorberad alkohol, och 3) alkohol syntetiseras av bakterier i den döda kroppen. Hur mycket av hans 1,8 promille som kan tänkas härröra från vilken av de tre möjliga mekanismerna kan man inte bedöma med hjälp av offentligt tillgängliga upplysningar. De två sistnämnda mekanismerna påverkar inte ögats glaskropp och urinen.

Dessa betraktelser kan ha sin betydelse, speciellt med hänsyn till bilförsäkringsförsäkringar, också för svenska förhållanden med en gräns på 0,2 promille för rattonyckterhet.

Andrus Viidak
professor emeritus,
Wien, Österrike
av@ana.au.dk

REFERENSER

1. Pönder D. Dead sober or dead drunk? May be hard to determine. BMJ. 1998;316:87.
2. Kugelberg FC, Jones AW. Interpreting results of ethanol analysis in postmortem specimens: a review of the literature. Forensic Sci Int. 2007;165:10-29.